

ชื่อผลงานวิจัย (ไทย)

รายงานการวิจัยการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 4 มิติ (FOUR Model) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1

ชื่อผลงานวิจัย (อังกฤษ)

(Development Quality School Lower than standard School FOUR Model of Udonthani Education Service Area Office 1)

ชื่อนักวิจัย

ดร.เกศรี วิวัฒน์ปฐมพี

ปีที่ผลงานวิจัยเสร็จ

พ.ศ. 2553

ประเภทของงานวิจัย

นโยบายการศึกษา

คำสำคัญ

การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

ความเป็นมา/หลักการและเหตุผล

ศักยภาพของคนเป็นผลมาจากระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การพัฒนาประสบความสำเร็จ การศึกษาจึงเป็นหัวใจของการพัฒนาบุคคลและสังคม หากต้องการพัฒนาประเทศให้ก้าวทันอารยประเทศจำเป็นต้องมุ่งปลูกฝังให้คนมีความรู้ เพื่อให้คนนำความรู้ไปพัฒนาประเทศ กล่าวได้ว่าการศึกษามีใช่เป็นเพียงแค่การพัฒนาคนเท่านั้น แต่หมายรวมถึงการพัฒนาชาติ เพื่อลดความยากจน ส่งเสริมสุขภาพ การใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีร่วมกัน การอนุรักษ์พัฒนาสิ่งแวดล้อม การก่อให้เกิดสิทธิและความเสมอภาคทางเพศ การส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และการส่งเสริมพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีโดยมีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่การกระจายโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพไปสู่เยาวชนอย่างแท้จริง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543 :1- 9)

จากแนวคิดนี้เองสะท้อนให้เห็นว่าคนไทยทุกคนมีสิทธิและเสมอภาคทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติ นอกจากนั้นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 6 มาตรา 47 จึงระบุให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก มาตรา 48 ให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่สถานศึกษาต้องดำเนินการ

อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ มาตรา 49 กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกอย่างน้อย 1 ครั้ง ในทุก 5 ปี และต้องเสนอผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.2543 : 9)

การประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร และการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นถือว่าซึ่งผู้บริหารเป็นตัวจักรสำคัญที่จะทำให้โรงเรียนนั้นมีมาตรฐานตามเกณฑ์ของกระทรวงศึกษาและตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจไปสู่สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ปัญหาที่พบคือ ประเทศไทยลงทุนในเรื่องการศึกษาไปไม่น้อย แต่เป็นการลงทุนเชิงปริมาณ สั่งการ มากกว่าคำนึงถึงรายละเอียด การมีส่วนร่วม ตลอดจนบริบทและคุณภาพที่เป็นเป้าหมายสำคัญ ถือเป็นการจัดการศึกษาอย่างคับแคบ คือสร้างระบบการศึกษาแบบแพ็คต้ออก มีผลให้เด็กที่ไม่เก่ง ไม่รู้จะเรียนอะไร ส่วนใหญ่มักจะมาเลือกเรียนครู ทำให้เส้นทางของคนเรียนครูเป็นเส้นทางของคนที่ไม่มีความรู้ในเรื่องการศึกษา ส่งผลให้ได้คนไม่เก่งมาเป็นครูแล้ว ยังสิ้นหวังและขาดจินตนาการมาสอนเด็ก แล้วเด็กรุ่นต่อไปจะมีคุณภาพได้อย่างไร เพราะคุณภาพการเรียนรู้ของเด็กจะไม่มีวันสูงเกินกว่าคุณภาพของครู (<http://www.urrac.com/chanthaburi>) อาจกล่าวได้ว่าการปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมาจึงเป็นเพียงการเปลี่ยนรูปแบบการบริหารงาน แต่ไม่ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ปัญหาของการปฏิรูปการศึกษารอบแรกคือเน้นที่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ส่วนการปฏิรูปรอบสองก็เน้นการปฏิรูปโอกาสและคุณภาพการศึกษา คุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน แต่ขาดการปรับกระบวนการทัศนคติใหม่ อาจไม่สัมฤทธิ์ผลเหมือนที่กำหนดเป้าหมาย

อย่างไรก็ตามจากผลของการปฏิรูปการศึกษาส่งผลให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกในช่วง 3 ปีแรกของระยะที่สอง (พ.ศ. 2549 – 2551) ของสถานศึกษาโดยเฉพาะสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเข้ารับการประเมินจำนวน 20,373 แห่ง มีสถานศึกษาที่ไม่ได้รับการรับรอง 4,322 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 22.21 สถานศึกษาเหล่านี้ ส่วนใหญ่เป็นสถานศึกษาขนาดเล็กที่ด้อยโอกาสในการพัฒนา อยู่ในพื้นที่ห่างไกล สาเหตุหลักของการไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานมาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเกือบทุกกลุ่มสาระอยู่ในระดับต่ำ (มาตรฐานที่ 5) ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ อยู่ในระดับไม่น่าพึงพอใจ (มาตรฐานที่ 4) ไม่ใฝ่เรียนรู้ และไม่มีนิสัยรักการอ่าน (มาตรฐานที่ 6) ซึ่งมีผลมาจากคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครู (มาตรฐานที่ 9) และการที่ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ความสามารถไม่ตรงกับวิชาที่สอน รวมทั้งมีครูไม่เพียงพอ (มาตรฐานที่ 8) เป็นเหตุให้ครูต้องแบ่งเวลาในการสอนมาทำหน้าที่ธุรการ และงานสารบรรณมากเกินไป จนส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาในภาพรวม สำหรับการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสองซึ่งจะครบกำหนดภายในปี พ.ศ.2553 นั้น สมศ. ได้คาดการณ์ว่าจะมีสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของทุกสังกัดไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานทั้งสิ้นประมาณ 10,000 แห่ง และระดับการศึกษาปฐมวัย รวมทั้งสิ้น จำนวน 6,000 แห่ง (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2548 : 1)

ส่วนผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. รอบ 2 (พ.ศ. 2545 – 2553) ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 พบว่า สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 มีโรงเรียนประถมศึกษาทั้งสิ้น 235 โรงเรียน ทราบผลการประเมิน 242 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 93.07 ผ่านการรับรองจาก สมศ. จำนวน 205 โรงเรียน จากจำนวนโรงเรียนที่ได้รับการประเมินจำนวน 242 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 84.71 และไม่ผ่านการประเมินจำนวน 37 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 15.29 และยังไม่ทราบผลการประเมินจำนวน 18 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 6.92 และมีโรงเรียนที่เข้าโครงการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานจำนวน 23 โรงเรียน จึงเป็นที่น่าสนใจว่า โรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินจากสมศ.รอบ 2 นี้ หากได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพทั้งปัจจัยด้านงบประมาณบุคลากรจะสามารถพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพสูงขึ้นหรือไม่ และแนวทางในการ การพัฒนาคุณภาพการศึกษารูปแบบการเตรียมความพร้อมเพื่อการรองรับการประเมินโรงเรียนควรใช้รูปแบบใดให้เหมาะสมกับสภาพบริบทของโรงเรียน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการส่งเสริมสนับสนุน การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา อีกทั้งยังเป็นการช่วยพัฒนาและยกระดับมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 1 ให้ได้มาตรฐาน โดยเฉพาะโรงเรียนที่ยังไม่ได้รับการประเมินหรือโรงเรียนที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินให้มีคุณภาพและ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่มีผลการประเมินต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน
2. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน
3. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาสถานศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน

ขอบเขตของการวิจัย

การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 4 มิติ (FOUR Model) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

1.1 ประชากร ประกอบด้วยโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินจากสำนักงานรับรองคุณภาพและมาตรฐาน (สมศ.) ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 10 จำนวน 23 โรงเรียน เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน 23 คน ครู 131 คน นักเรียน 1,956 คน

1.2 กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน 7 คน ครู 102 คน นักเรียน 1,148 คน มีวิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมาย โดยไม่ได้สุ่มตัวอย่างเนื่องจากผู้วิจัยรับผิดชอบในการพัฒนา 7 โรงเรียน และให้ผู้บริหารเป็นกลุ่มเป้าหมาย ครูและนักเรียนใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan อ้างโดย วารโร เฟ็งส์วสต์ดี. 2551 : 191) จึงได้จำนวนกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยดังนี้

- ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 7 คน
- ครูจำนวน 24 คน
- นักเรียนจำนวน 273 คน
- รวมกลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้นจำนวน 304 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรต้นได้แก่ รูปแบบการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 4 มิติ (FOUR Model) ดำเนินการพัฒนาโดยใช้กระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 7 ขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา
2. วางแผนกลยุทธ์ (Focus grop)
3. สร้างรูปแบบ 4 มิติ (FOUR Model)
4. ดำเนินการพัฒนา 4 มิติ (Training/Supervision/Mentoring/Coaching)
5. ตรวจสอบติดตาม (Coaching)
6. แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อค้นหา (Best Practice)
7. สรุปประเมินผล / เผยแพร่ผลงาน

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

- 2.2.1 การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 4 มิติ (FOUR Model)

2.2.2 ความรู้ความเข้าใจการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน แบบ 4 มิติ (FOUR Model)

2.2.3 พฤติกรรมการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน

2.2.4 คุณภาพของครูผู้สอน และผู้บริหารในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานแบบ 4 มิติ (FOUR Model)

2.2.5 คุณภาพของผู้เรียนตามแนวทางการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 4 มิติ (FOUR Model)

2.2.6 ความคิดเห็นของผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา และนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 4 มิติ (FOUR Model)

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้กำหนดวิธีการในการพัฒนาในปี 2553 โดยดำเนินการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และสร้างรูปแบบในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา กำหนดเป้าหมายในการสร้างและพัฒนารูปแบบ 7 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา ความต้องการที่แท้จริงในการพัฒนา

ขั้นตอนที่ 2 วางแผนกลยุทธ์และออกแบบพัฒนา

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนาปรับปรุงแบบการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานแบบ 4 มิติ (FOUR Model)

ขั้นตอนที่ 4 ดำเนินการพัฒนา โดยอบรมฝึกรอบแบบตามรูปแบบการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 4 มิติ (FOUR Model)

ขั้นตอนที่ 5 ตรวจสอบติดตาม นิเทศ ชี้แนะ และเป็นพี่เลี้ยงหลังจากผ่านการอบรมไปได้ 2 เดือน

ขั้นตอนที่ 6 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ค้นหาวิธีปฏิบัติเป็นเลิศ Best practice

ขั้นตอนที่ 7 ประเมินผล สรุปรายงานผล / และเผยแพร่ผลงาน

ผลการวิจัย

1. รูปแบบการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน

รูปแบบการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานให้ประสบผลสำเร็จต้องใช้หลากหลายวิธี และต้องดำเนินงานอย่างมุ่งมั่นจริงจัง จึงจะสามารถนำพาให้สถานศึกษาพบความสำเร็จ และรูปแบบในการพัฒนา 4 มิติ (FOUR Model)

2. กระบวนการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน

การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานใช้รูปแบบการพัฒนา 4 มิติ แต่ละมิตีมีขั้นตอนการพัฒนาชัดเจน สามารถทำให้สถานศึกษามีความชัดเจนและมั่นใจยิ่งขึ้น มีดังนี้

2.1 การอบรม (Training) เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานนั้น ผู้บริหารและครู พบว่า ผู้บริหารและครูมีความรู้ความเข้าใจการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานภายหลังการอบรม สูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และมีความรู้ความเข้าใจการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานเพิ่มขึ้นหลังจากได้รับการอบรม

2.2 การนิเทศ (Supervision) สถานศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานสถานศึกษามีการจัดทำระบบประกันคุณภาพการศึกษา

ครบทุกโรงเรียน มีการวิเคราะห์หลักสูตรและออกแบบการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาสถานศึกษาครบทุกโรงเรียนและยังจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อใช้ในการพัฒนาผู้เรียน มีจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น จัดการเรียนการสอนด้วยโครงการและมีทะเบียนคุมโครงการ ครูทุกคนจัดทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนและแก้ปัญหานักเรียนโดยใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และมีทะเบียนคุมวิจัยชั้นเรียนทุกโรงเรียนครูและผู้บริหาร ผู้บริหารปรับกระบวนการบริหารจัดการเน้นการมีส่วนร่วมสร้างเครือข่ายในการพัฒนาส่งเสริมระบบประกันอย่างกว้างขวาง

2.3 การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาแบบชี้แนะ (Coaching) การดำเนินงานพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานหลังการอบรมนิเทศ โดยภาพรวมสถานศึกษาทั้ง 7 โรงเรียน ได้ดำเนินการตามแนวทางพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาแบบ Coaching มีคุณภาพดีกว่าก่อนได้รับการเข้าร่วมโครงการอบรม

2.4 การเป็นที่เลี้ยง (Mentoring) สถานศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน วิธีการเป็นที่เลี้ยงเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่ทำให้ผู้บริหารและครูมีความมั่นใจในการทำงานพร้อมที่จะเรียนรู้และพัฒนางานตนเองอย่างต่อเนื่อง

3. ผลการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน

นักเรียนมีมาตรฐานคุณภาพนักเรียนตามแนวทางพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี

ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาสถานศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานให้มีคุณภาพสูงขึ้นได้นั้น บุคลากรทุกฝ่ายต้องให้ความใส่ใจในการพัฒนาอย่างจริงจัง และต้องหาวิธีการหลากหลายเพื่อพัฒนาสถานศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์ให้เกิดผลตามมาตรฐาน หากสถานศึกษาขาดความสามารถในการบริหารจัดการ ก็ไม่สามารถสร้างการยอมรับให้ผู้ปกครอง ชุมชน หรือผู้เกี่ยวข้องได้ ดังนั้นทั้งครู ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ต้องร่วมมือกันพัฒนา เป้าหมายคือผู้เรียนมีคุณภาพตรงตามความต้องการ

อภิปรายผล

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เมื่อดำเนินการวิจัยตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแล้วค้นพบว่า ได้นวัตกรรมใหม่ที่เกิดจากความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คือการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาแบบ 4 มิติ (FOUR Model) โดยผู้วิจัยมีทัศนะว่า การที่จะพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่ขาดความพร้อมและปัจจัยหลายด้าน ต้องดำเนินการอย่างจริงจัง ทุ่มเท เอาใส่ทั้งศึกษานิเทศก์ หรือผู้มิบทบาทรับผิดชอบ รวมทั้งครู ผู้บริหารจึงจะ ประสบผลสำเร็จได้ และต้องคำนึงถึงบริบทแวดล้อม ปัจจัยพื้นฐาน กระบวนการ ผลผลิต และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในขณะที่ดำเนินการพัฒนาตามกระบวนการ ทั้งนี้ต้องมีความเข้าใจในระบบและยุทธศาสตร์ที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาภายใต้ข้อจำกัดของสถานศึกษาแต่ละแห่ง จากแนวทางนี้จะเห็นได้ว่าการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่ต้องรวมหลากหลายวิธีเพื่อให้เกิดผลคือมีคุณภาพอย่างแท้จริง

2. การวิจัยครั้งนี้ได้รูปแบบในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 4 มิติ (FOUR Model) ผู้วิจัยได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนา 6 ยุทธศาสตร์ คือการบริหารแบบธรรมาภิบาล การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน การเรียนรู้สู่ห้องเรียนคุณภาพ การจัดการสอนแบบคละชั้น การประกันคุณภาพการศึกษา และการสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้นำมาบูรณาการเชื่อมโยงกับมิติในการพัฒนาแบบ 4 มิติ คือ การอบรม (Training) การนิเทศ (Supervision) การชี้แนะ (Coaching) และการเป็นที่เลี้ยง (Mentoring) รวมทั้งใช้กระบวนการพัฒนาเชิงระบบ (System Approach) ตามยุทธศาสตร์ 7 ขั้นตอน คือ ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา วางแผนยุทธศาสตร์ สร้างรูปแบบพัฒนา 4 มิติ ตรวจสอบติดตาม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สรุปผลการประเมิน ดำเนินงานวิจัยตามขั้นตอน เป็นผลให้ผู้วิจัยทำงานง่ายขึ้น

3. เมื่อพิจารณาแบบประเมินคุณภาพการฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกายการประเมิน ส่วนความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาคุณภาพ

สถานศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน สูงกว่าก่อนได้รับการอบรม สอดคล้องกับการศึกษาของ สาโรจน์ วงศ์กระจ่าง (2545 : บทคัดย่อ) สรุปได้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบ มีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้เอกสารคู่มือ ส่งผลให้ครูได้รับความรู้ สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ดีขึ้น ส่วนอุปกรณ์ บุณรอด (2540 : 145-148) ได้ทำการวิจัยกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา มี 3 กระบวนการ คือกระบวนการบริหารการศึกษา กระบวนการเรียนการสอน กระบวนการนิเทศการศึกษา และพัฒนาครูทั้งโรงเรียนใช้ยุทธศาสตร์โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ทำให้โรงเรียนได้รับการยอมรับจากชุมชนมากขึ้น สะท้อนให้เห็นว่า หากผู้บริหารและครูได้รับความรู้จากการอบรมเชิงปฏิบัติการ จะทำให้ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความรู้มีความเข้าใจการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาแบบองค์รวม ทั้งนี้ต้องเน้นทุกภาคส่วนประสานสัมพันธ์ทำงานร่วมกันอย่างมีความหมาย และนำแนวทางไปใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาตนเองอย่างรอบด้านเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐาน และเป็นการดำเนินการอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง แสดงว่าผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยและสอดคล้องกับงานของ สมประสงค์ ชัยโหม (2547 : 59-68) ทำการวิจัยการพัฒนาคุณภาพนักเรียนรู้มาตรฐานก่อนการประถมศึกษาหลังการนิเทศตามโครงการสูงกว่าก่อนดำเนินการ รั้งสรรค์ มณีเล็ก (อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2546 ก : 40-41) ศึกษาวิจัยผลการนิเทศครูแบบมีส่วนร่วมเปรียบเทียบความสามารถในการปฏิบัติงานครูปฐมวัยหลังทดลองใช้คู่มือสูงกว่าก่อนทดลอง

4. พฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูผู้สอน หลังจากได้รับการนิเทศ สูงกว่าก่อนได้รับการอบรม นิเทศ และใช้เอกสารอบรมเชิงปฏิบัติการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Moelands (2005 : DA1-C 66/02,p.267) และงานวิจัยของ Martin (2006 : MAI 44/01,p.44) รวมทั้งงานวิจัยของ Hopper (2006 : DIA-A66/10 p.3612) และ Murray (1996, อ้างถึงใน สมจิตร แก้วนาค, 2543 : 46) ผลงานวิจัยเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า หากสถานศึกษาได้รับการพัฒนาเป็นระบบโดยการสร้างความตระหนักให้ ความรู้ที่ถูกต้องต่อครูและผู้บริหารย่อมสามารถทำให้ครูเปลี่ยนวิธีการสอน นักเรียนเปลี่ยนท่าทีในการเรียน ผู้บริหารเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง สิ่งเหล่านี้สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลในสถานศึกษาได้ นอกจากนั้นการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนโดยเน้น ห้องเรียนคุณภาพเน้นบรรยากาศเชิงวิชาการ จัดแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุขเพื่อผลของการ พัฒนาคุณภาพอย่างยั่งยืน

ดังนั้นวิธีการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 4 มิติ (FOUR Model) ผู้วิจัยออกแบบคิดค้นสร้างและพัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์โดยเฉพาะ อีกทั้งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการประชุมปฏิบัติการ มีการนิเทศ Supervision เสนอแนะ Coaching Team

เป็นที่เล็ง Mentoring จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มผู้เข้ารับการอบรม จัดกิจกรรมแบบ Focus group ติดตามช่วยเหลือสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง กล่าวได้ว่ากระบวนการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาแบบ 4 มิติ เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่สามารถพัฒนาให้สถานศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่พึงประสงค์ ชุมชนให้การยอมรับ เพื่อเตรียมการประเมินจากองค์กร ภายนอก

ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์

1. องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับคือ รูปแบบการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาแบบ 4 มิติและสถานศึกษาไม่ได้รับการรับรองจากการ ประเมินรอบสอง สมศ. เนื่องจากคุณภาพการจัดการศึกษาไม่เท่าเทียมไม่ว่าจะเป็นปัจจัยด้านบุคลากร งบประมาณ เทคนิควิธีการ จึง ส่งผลให้คุณภาพนักเรียนต่ำ เป็นที่น่าสังเกตว่าหากขาดแคลนปัจจัยมักทำให้ขาดโอกาส การเข้าไม่ถึงทรัพยากร การอยู่ตามมีตามเกิด ขาดความกระตือรือร้นของบุคลากรสิ่งเหล่านี้เป็นผลกระทบด้านการศึกษาทั้งสิ้น รวมทั้งฐานะทางเศรษฐกิจยากจน การแก้ไขปัญหา ต้องแก้ไขให้ตรงจุด ตรงประเด็นที่เป็นปัญหา จึงจะสามารถสำเร็จได้ ดังนั้นแม้ขาดแคลนปัจจัยเกือบทุกด้านแต่หากได้รับการดูแล สนับสนุน ส่งเสริมอย่างรอบด้านเป็นพิเศษจากบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษา ปัญหาการจัดการศึกษาโรงเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ก็อาจบรรเทาได้ โดยเฉพาะผู้บริหารต้องกระตือรือร้น สนใจ นำการเปลี่ยนแปลงทุก

รูปแบบจึงจะประสบผลสำเร็จทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ

2. หากนำกระบวนการพัฒนาจุดเน้นคือการพัฒนาอย่างเป็นระบบ (System Approach) และการนำนวัตกรรมแบบ 4 มิติ ไปใช้สำหรับสถานศึกษาที่ต่ำเกณฑ์มาตรฐานสามารถเพิ่มศักยภาพให้ผู้บริหาร ครู และนักเรียนมีคุณภาพสูงขึ้น ไม่ว่าจะเป็สถานศึกษาต่างสังกัดก็ตามก็จะสามารถประสบความสำเร็จได้หากผู้บริหารเข้มแข็ง และจริงจังต่อการพัฒนา

3. ข้อเสนอเชิงนโยบาย ยุทธศาสตร์ และทิศทางการวิจัยในอนาคตที่นำไปสู่ความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

www.thaiedresearch.org